

ובגמל¹ וארנבת ושפן סימן טהרה שלהם מעלה גרה, וסימן טומאה שאינו מפריס פרסה, ובחזיר להיפך, והענין כמ"ש במדרש (ויקרא רבה יג, ה) 'גמל זו מלכות בבל ארנבת זו מלכות יון, חזיר זו מלכות אדום', ואמרו (יומא ט:): 'ראשונים עדיפי או אחרונים עדיפי, ואמרו ראשונים עדיפי, אדרבה אחרונים עדיפי דעסקי בתורה – תנו עיניכם בבירה'. והענין כי ראשונים שנתגלה עוונם נתגלה קיצם אחרונים שלא נתגלה עוונם לא נתגלה קיצם. והטעם, כי הראשונים היו מעשיהם הטובים טמונים

ועוונותיהם גלויים כי ליבם היה טוב, ואחרונים להיפך, ורחמנא ליבא בעי, כמ"ש (סנהדרין קו:): רבותא למבעי בעיי בשני דרב יהודה [כולי תנויי בנויקין וכו'] ורב יהודה שליף מסאני ואתא מטרא ואנן צווחינן וליכא דמשגח בן אלא הקב"ה ליבא בעי דכתיב "וה' יראה ללבב". ואמרו ראשונים שהיה בהם עבודה זרה גילוי עריות שפיכות דמים, אלא שתלו בטחונם בהקב"ה, נמצא כי מעשיהם רע מאד שכולן ביהרג ואל יעבור עבירות חמורות שבתורה, ולבם היה טוב מאד שמעלת הבטחון על כולם, ואחרונים עסקו בתורה ובגמילות חסדים ומפני מה חרבה מפני שנאת חינום, ללמדך ששקולה שנאת חינום וכו', והוא מחוסר הבטחון שכל הקנאה והשנאה ממנו, ולכן ראשונים הוגלו בשלש מלכויות, שסימן טהרה שלהם מבפנים וסימן טומאה שלהם מבחוץ, ואחרונים בגלות אדום שנמשלה לחזיר, שהוא בהיפך והוא פושט טלפיו להראות סימני טהרה שלו ושבע תועבות בליבו, וכן הוא בגלות זו מדתן של הערב רב 'ונעשה לנו שם' כנ"ל (כמבואר בזה"ק בראשית כה. והובא במילואים לפרק יא ס"ח). וז"ש (ביומא שם) 'טובה צפרנן של ראשונים' סימן טומאה שלהם 'מכריסן של אחרונים' והבן.

(ה) במצודת החמדה נלכדים וכו'. 'אל תחמד יפיה בלבבך'. כי החמדה אין לה פיתויים וחלקת פה"א, רק שהאדם חומד מעצמו מחמת שקצתה נצרך מאד לפרנס את עצמו ובני ביתו, והוא נמשך על ידי זה אל המותר, ורודף תמיד ואומר שהכל הוא צריך לו בכדי שיהא יכול ללמוד ולעבוד את השם בריוח ולזון אשתו ובניו, ולכן אמר 'אל תחמוד' מעצמך 'יפיה' כלומר המותרות, 'בלבבך' בשני יצריך כיצר טוב ויצר רע, לומר שגם זה נצרך לעבודת השם.

הערות וביאורים

י. ועי' במילואים מה שהובא בשם רבינו בענין שכר יא. לעומת ה'תאוה' שיש לה חלקת פה, כי היא מראה הבטחון שאינו תלוי בקיום המצוות. את עצמה כאוהב לאדם לתת לו תענוגי עוה"ז.